

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מבוא לפילוסופיה מוסלמית - 16345

תאריך עדכון אחרון 23-12-2013

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: שפה וספרות ערבית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 3

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר אילה אליהו

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: ayala.eliyahu@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: לפי תאום במייל

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס יציע סקירה של ההוגים המרכזיים של הפילוסופיה המוסלמית, מראשיתה במאה ה-9 ועד לשלהי ימי הביניים. הקורס יעסוק בפילוסופים מוסלמים מוכרים, כמו אלפאראבי, אבן סינא ואבן רשד (ועוד), וגם בפילוסופים חשובים אך פחות מוכרים, כמו אלראזי, אלעאמרי, אלבטליוסי וסהרורדי (ועוד); נעסוק גם בהוגים בעלי יחס מורכב לפילוסופיה כמו אלעזאלי. הקורס יכלול שילוב בין רקע היסטורי ורעיוני לבין קריאת טקסטים; התייחסות למקורות של הפילוסופיה המוסלמית ולהשפעתה, ולמגעים שבין הפילוסופיה המוסלמית לבין הפילוסופיה היהודית והנוצרית; והתייחסות למגעים שבין הפילוסופיה המוסלמית לתחומי הגות אחרים כמו תאולוגיה ומדעים.

מטרות הקורס:

מטרת הקורס היא להכיר את השלבים העיקריים בהתפתחות הפילוסופיה המוסלמית, את ההוגים, הרעיונות והמושגים המרכזיים בפילוסופיה המוסלמית, ואת הקשרים שבין הפילוסופיה המוסלמית לזרמים הגותיים אחרים באסלאם ולפילוסופיה היהודית והנוצרית.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. לרכוש ידע על הפילוסופיה המוסלמית ומושגים חשובים הקשורים להתפתחותה.
2. לנתח מקורות מהפילוסופיה המוסלמית בצורה ביקורתית.
3. להכיר מקורות חשובים של ספרות המחקר על הפילוסופיה המוסלמית.
4. להעריך את מקומה של הפילוסופיה המוסלמית בעולם האינטלקטואלי המוסלמי והלא-מוסלמי כאחד.

דרישות נוכחות (%) :

90%

- שיטת ההוראה בקורס: 1. הצגת מבואות היסטוריים על-ידי המרצה.
2. קריאה בכיתה של טקסטים נבחרים מהפילוסופיה המוסלמית, לאחר הכנה בבית.
 3. קריאת מחקרים נבחרים על הפילוסופיה המוסלמית ודיון בהם.
 4. דיון בסוגיות פילוסופיות והיסטוריות העולות מתוך הטקסטים.
 5. בוחן בשבוע השלישי ללימודים.
 6. בחינת סיום הקורס.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מבוא
2. ראשית הפילוסופיה המוסלמית - התרגומים של חיבורי הפילוסופיה היוונית (בגדאד מ. 8-10)
3. אלכנדי והתאולוגיה של אריסטו (מאה 9)

4. אלפאראבי, מוריו וממשיכיו (בגדאד מאה ה-10)
5. אבו בכר אלראזי ו"ההוגים החופשיים" (מאה 10)
6. רסאאל אח'ואן אלצפאא וההוגים האיסימיליים (בצרה-בגדאד מאה 10-11)
7. אבן סינא (איראן מאות 10-11)
8. ממשיכי אבן סינא במזרח ובמערב
9. מתנגדי אבן סינא במזרח ובמערב
10. הזרם הניאופלטוני בספרד במאות ה-10-13
11. הזרם האריסטוטלי בספרד במאה ה-12
12. הביקורת הפילוסופית על אריסטו בבגדאד (בגדאד מאה 12-13)
13. "חכמת אלשאראק"
14. פילוסופיה מוסלמית באיראן, באימפריה העות'מאנית, ובהודו (מאות 15-17)

חומר חובה לקריאה:

- מבוא לפילוסופיה מוסלמית
 החוג לשפה וספרות ערבית, האוניברסיטה העברית
 ד"ר אילה אליהו
 סמסטר א' תשע"ד
 * דרישות הקורס:
 - נוכחות, הכנת השיעורים והשתתפות פעילה 30%.
 - בוחן בשיעור השלישי של הסמסטר 10%.
 - מבחן סיום הקורס 60%.

סילבוס:

1. מבוא

הטקסט: *ההיסטוריה של הפילוסופיה המוסלמית*, מאת אבן רשד, ספר מאמר ההכרעה וקביעת הקשר שבין הדת והפילוסופיה, תרגום והקדמה מאת אלעאי אלון, 1985.
 סקירות כלליות:

The Cambridge Companion to Arabic Philosophy, eds. Peter Adamson and Richard Taylor, Cambridge; New York, 2005.

לן גודמן, "פילוסופיה של ימי-הביניים", בתוך: זרמים חדישים בפילוסופיה, מאמרים בפילוסופיה ובתולדותיה, עורכים אסא כשר ושלום לפין, תרגום דורית בר און, תל אביב, 1985, כרך ב', עמ' 93-166.

D. Gutas, "The study of Arabic Philosophy in the Twentieth Century: An Essay on the Historiography of Arabic Philosophy", *British Journal of Middle Eastern Studies*, 29, 1 (2002), pp. 5-25.

* קישורים לאתרים ומאגרים באינטרנט מופיעים ב-Moodle.

2. ראשית הפילוסופיה המוסלמית - התרגומים של חיבורי הפילוסופיה היוונית
 הטקסט: אוסף מקורות מתורגמים מתוך: *Thought Greek*, Gutas ... [ר' להלן]
 מחקרים:

S.D. Goitein, "The Intermediate Civilization - The Hellenic Heritage in Islam", *Studies in Islamic History and Institution*, Leiden: Brill, 1986, pp. 54-70.

Christina d'Ancona, "Greek Sources in Arabic and Islamic Philosophy," *Stanford Encyc. of Philosophy Online*: <http://plato.stanford.edu/entries/arabic-islamic-greek/>

* על נושא זה ניתן לקרוא גם במאמר של גודמן המוזכר לעיל (במיוחד עמ' 93-100; 102-103; 106-108).

להרחבה:

Gutas, Dimitri, Greek Thought, Arabic Culture: the Graeco-Arabic Translation Movement in Baghdad and Early Abbasid Society (2nd-4th/8th-10th centuries), London: Routledge, 1998.

3. אלכנדי והתאולוגיה של אריסטו

מחקרים:

Peter Adamson, "Al-Kindi," in *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, 2006,
<http://plato.stanford.edu/entries/al-kind/>.

Peter Adamson, "The Theology of Aristotle," in Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2008, <http://plato.stanford.edu/entries/theology-aristotle/>.

הטקסט:

קטעים מהתאולוגיה של אריסטו בתרגום עברי מימי הביניים ובמקור הערבי מתוך:

^י י' ינון-פנטון, "שם טוב אבן פלקירה והתאולוגיה של אריסטו", דעת 29 (תשנ"ב), ע' 27-39.

4. אבו בכר אלראזי ו"ההוגים החופשיים"

Stroumsa, S., "The Religion of the Freethinkers of Medieval Islam," in F. Niewöhner (ed.), *Atheismus im Mittelalter und in der Renaissance*, Wolfenbüttel, 1999, pp. 45-59.

P. Kraus and S. Pines, "Abu Bakr Muhammad ibn Zakariya al-Razi", El.

[illegible]

תרגום;

The spiritual physick of Rhazes, tr. from the Arabic by Arthur J. Arberry. London: Murray, [1950].

5. רסאאל אח'ואן אלצפאא וההוגים האיסמעילים

מבוא קצר בעברית על הרסאיל: ע' פליישר, משלי סעיד בן באבשאד, 'ירושלים: מכון בן צבי, תש"ן, ע' 135-137.

על הרסאיל באנגלית:

Baffioni, Carmela, "The Ikhwan al-Safa'," in Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2008, <http://plato.stanford.edu/ikhwan-al-safa>.

על הפילוסופים האיסמעילים:

P.E. Walker, "The Isma'ilis", in The Cambridge Companion to Arabic Philosophy, ed. Peter Adamson and Richard Taylor, Cambridge; New York, 2005, pp. 72-91.

.77-48 . 1 . , 1957 , : 0070

תרגום: „R.B. Goldstein, *Century-Tenth a from Theory Number the on Treatise A*”, *Arabic Source*, Centaurus, 10 (1964), pp. 129-160.

6. אלפאראבי - תורת הנפש וההאצלה

מבוא: ד' בלאק. מבוא [לפילוסופיה של אלפאראבי]. עמ' 7-28. בתור: דעותיהם של אנשי העיר

המעולה, תירגם מהמקור הערבי, הקדים והוסיף הערות ומפתח אחמד אע'באריה, תל אביב, 2007.

טקסט: המחבר מציג את הממצאים של המחקר, ומנסה להוכיח את טענתו. הוא משתמש בנתונים ובדוגמאות כדי לתמוך את טענתו. המסקנה היא ש...

אע'באר'יה].

und Londoner aus ,Mustersaat der Abhandlung s'Alfārābī : מהדורה ישנה : [מקור דיגיטאלי, Oxford der Handschriften, ed. Friedrich Dieterici, Leiden : E.J. Brill, 1895.].

תרגום: פרקים 1-26, בתור: מחמד אבו מחמד אבו נצר אלפאראבי, דעותיהם של אנשי העיר

- המעולה, תירגם מהמקור הערבי, הקדים והוסיף הערות ומפתח אחמד אע'באריה, תל אביב, 2007.
7. אבן סינא – תורת הנפש
מבוא על אבן סינא: ש' הרוי, "הקדמת העורך: משנתו והשפעתו של אבן סינא", בתוך: ש' הרוי (עורך),
אנתולוגיה לכתבי אבן סינא, אוניברסיטת תל אביב – ההוצאה לאור, 2009, ע' 11-34.
- טקסט: www.ancientlibrary.com/sinai.html, www.ancientlibrary.com/sinai.html, www.ancientlibrary.com/sinai.html,
תרגום: ש' הרוי (עורך), אנתולוגיה לכתבי אבן סינא, אוניברסיטת תל אביב – ההוצאה לאור, 2009,
פרק חמישי – תורת הנפש (ספר ההצלה, המדע הטבעי, המאמר השישי), ע' 119-174.
8. אבן סינא – מהות ומציאות
טקסט: www.ancientlibrary.com/sinai.html, www.ancientlibrary.com/sinai.html, www.ancientlibrary.com/sinai.html,
תרגום: ש' הרוי (עורך), אנתולוגיה לכתבי אבן סינא, אוניברסיטת תל אביב – ההוצאה לאור, 2009,
פרק שישי – מהות ומציאות (הריפוי, המטפיזיקה, המאמר הראשון, פרק חמישי), ע' 179-187; פרק
שביעי – מחויב המציאות (הריפוי, המטפיזיקה, המאמר הראשון, פרקים שישי-שביעי), ע' 192-203.
9. אלע'זאלי ויחסו לפילוסופיה בכלל ולזו של אבן סינא בפרט
מאמרים על ממשיכיו של אבן סינא:
R. Wisnovsky, "Some Remarks on the Nature and Scope of Arabic Philosophical
Commentaries in Post-Classical (ca. 1100-1900 CE) Islamic Intellectual History:
Some Preliminary Observations", in P. Adamson, H. Baltussen, and M.W.F. Stone
(eds.), *Philosophy, Science and Exegesis in Greek, Arabic and Latin Commentaries*,
London, 2004, vol. II, pp. 149-191.
G. Endress, "Reading Avicenna in the Madrasa. Intellectual Genealogies and Chains
of Transmission of Philosophy and the Sciences in the Islamic East", *Arab Theology,
Arab Philosophy, From the Many to the One: Essays in Celebration of Richard M.
Frank*, ed. J.E. Montgomery, Leuven, 2006, pp. 371-422.
- מבוא על אלע'זאלי:
F. Griffel, "Abu Hamid al-Ghazali (c. 1055-1111), in:
www.intellectualencounters.org.
- טקסט: www.ancientlibrary.com/sinai.html, www.ancientlibrary.com/sinai.html, www.ancientlibrary.com/sinai.html,
תרגום: אבו חאמד מחמד אלגזאלי, הפודה מן התעייה והטעות והמוביל אל בעל העוז והמלכות,
תרגום, מבוא והערות מאת חוה לצרוס-יפה, תל אביב 1965. (סרוק באתר
www.intellectualencounters.org).
10. אלאנדלוס: אבן אלסיד אלבטליוס
מבוא (רצוי לקרוא לפחות את שני העמודים הראשונים + הפסקה הראשונה בע' 53):
Eliyahu, A., "Muslim and Jewish Philosophy in al-Andalus: Ibn al-Sīd al-Baṭalyawṣī
and Moses ibn Ezra", in: A. Ashur (ed.), *Judaeo-Arabic Culture in al-Andalus: 13th
Conference of the Society for Judaeo-Arabic Studies Cordoba 2007. Cordoba Near
Eastern Research Unit, Series Judæo-Islamica 1, CSIC, Cordoba 2013*, pp. 51-63.
- טקסט: www.ancientlibrary.com/sinai.html, www.ancientlibrary.com/sinai.html, www.ancientlibrary.com/sinai.html,
פרקים 1-4.
- תרגום: אבן אלסיד אלבטליוס, ספר העגולות הרעיוניות. פרקים 1-4.
המקור והתרגום לפי:
אילה אליהו, אבן אלסיד אלבטליוס ומקומו בהגות המוסלמית והיהודית בימי הביניים, בצירוף מהדורה

ותרגום של "כתאב אלדואאר אלוהמיה", הידוע בשם "כתאב אלחדאק", חיבור לשם קבלת תואר דוקטור, האוניברסיטה העברית בירושלים, 2010, חלק שני.

11. אלאנדלוס: אבן רשד

מבוא: Arnaldez, R., "Rushd Ibn", *Edition Second, Islam of Encyclopaedia*, 1. טקסט:

Averroès, *Tahafot at-tahafot, texte arabe établi par Maurice Bouyges, Beyrouth: Imprimerie catholique, 1930*, pp. 424-446.

תרגום:

Averroes' *Tahafut al-Tahafut: (The Incoherence of the Incoherence)*, translated from the Arabic... by Simon van den Bergh, Oxford: Oxford University Press, 1954, vol. 1, *The Eleventh Discussion*, pp. 255-269.

2. טקסט+תרגום:

-Al-Ghazali, *The Incoherence of the Philosophers*, a parallel English Arabic text, translated, introduced, and annotated by Michael E. Marmura, Provo, Utah: Brigham Young University Press, 2000, *Eleventh Discussion*, pp. 125-130.

12. אבו אלברכאת אלבע'דאדי

מבוא:

Pines, S. "Abu'l-Barakāt Hibat Allāh b. Malkā al-Baghdādī al-Baladī", *Encyclopaedia of Islam, Second Edition*, vol. I, pp. 111-113.

טקסט: אלכתאב אלמעטבר, כרך 3 ע' 2-3, 12-14, 20-21, 39, 62-65, וכרך 2 ע' 410.
המקורות הם מהדורות של כתאב אלמעטבר, מהדורת 1938-1939, ומהדורת 2007, 3.
המקורות הם מהדורות של כתאב אלמעטבר, מהדורת 1938-1939, ומהדורת 2007, 3.

קטעים מהחיבור בתרגום שלמה פינס, עמודים 135-162, מתוך:

Pines, Shlomo, "Studies in Abu 'l-Barakāt al-Baghdādī's Poetics and Metaphysics", *Scripta Hierosolymitana VI* (1960), pp. 120-198 (reprinted in *The Collected works of Shlomo Pines*, vol. 1: *Studies in Abu'l-Barakāt al-Baghdādī Physics and Metaphysics*, Jerusalem: The Magnes press, 1979, pp. 259-334).

13. שהאב אלדין אלסהרורדי: "חכמת אלאשראק"

14. מולא צדרא

חומר לקריאה נוספת:

חומר הקריאה נמצא באתר הקורס במערכת moodle. יש להכין טקסט וחומר רקע עבור כל שיעור שבועי.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 60 %

הרצאה 0 %

השתתפות 30 %

הגשת עבודה 0 %

הגשת תרגילים 0 %

הגשת דו"חות 0 %

פרויקט מחקר 0 %

בחנים 10 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: